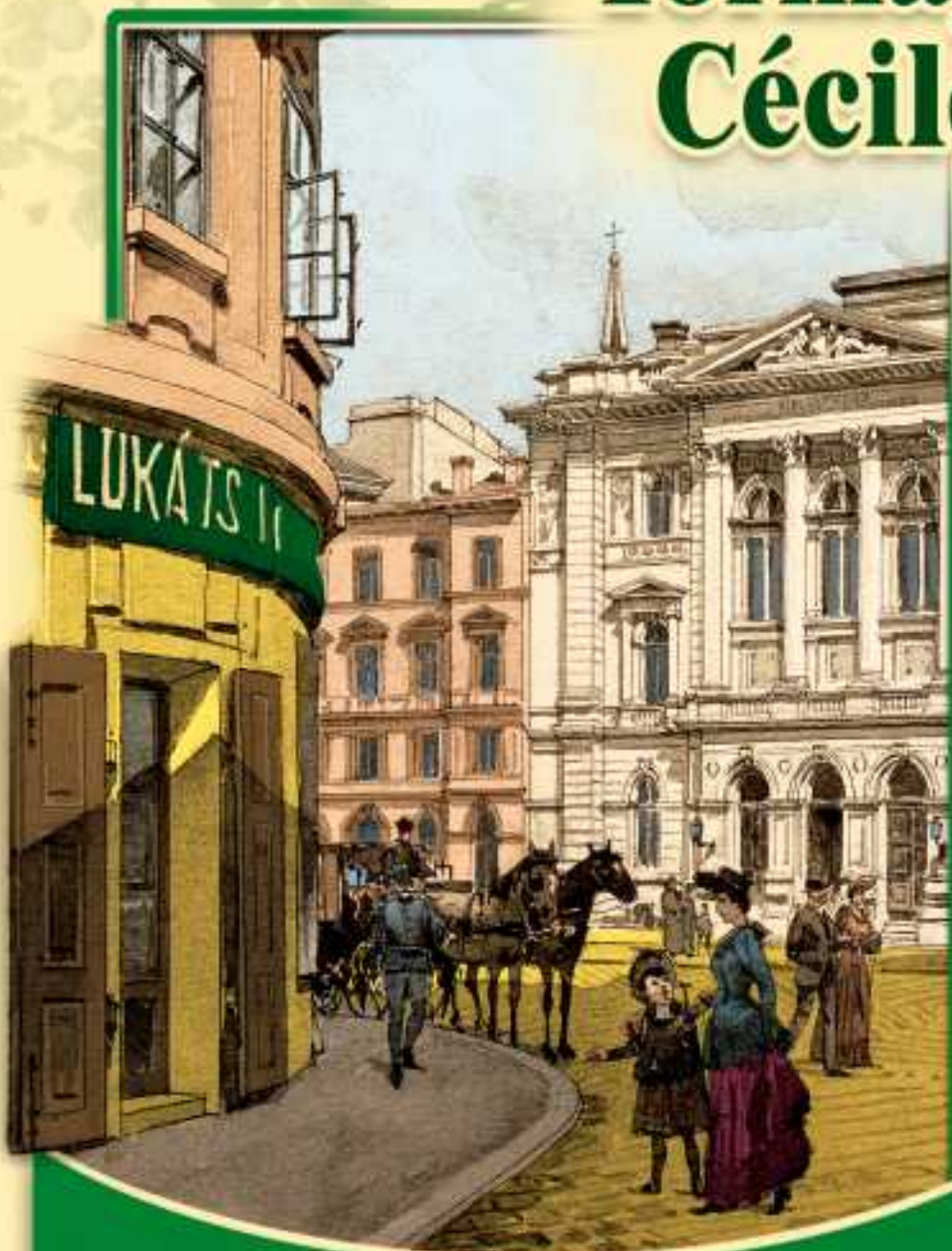

Tormay Cécile

Tormay Cécile: A régi ház

Tormay Cécile

A régi ház

(Részlet)

(Részlet)

A borító
Henrik Koch
grafikájának felhasználásával készült

ISBN 978-963-267-112-3

Borítókép © RED DOT / The Art Archive / Corbis, 2008
Szerkesztés © Lazi Könyvkiadó, 2008

A Lazi Kft. kiadása
www.lazikiado.hu
info@lazikiado.hu

A kiadásért felel: a kiadó ügyvezető igazgatója
Korrektor: Papp Csaba
Tördelőszerkesztő: Szentmiklósi Csaba
Borító: Koha Kolett, Innovariant Kft.
Felelős szerkesztő: Hunyadi Csaba Zsolt
Készítette: eKönyv Magyarország Kft.

Első fejezet

Este volt. A tél fehéren hullott a földre. A havazáson át nagy jegenyék jöttek a kocsi elé. Kísértetiesen, lombtalanul jöttek a mozdulatlan síkon. Mögöttük hegyek keltek föl a hóban. Kicsiny templomtornyok, háztetők torlódtak egymás fölé. Elszórt apró négyszögek gyulladtak ki a sötétben.

Éjszaka lett, mire a kocsi a vámsorompóhoz ért. Túl a sorompón két hóba süppedt faköpönyeg állt egymással szemben. A kocsis trombitát csinált a kezéből, és arrafelé kiáltott. Kisvártatva álmos hang felelt. Az órházikók sötét üregében mozogni kezdtek a fehér csákóbokréták. A sorompóór viskójából lámpafény bukott ki. A fény mögött karabélyos ember kullogott a kocsi irányába.

Két színnel festett, magas kerekű utazókocsi volt; a felső fele sötétzöld, az alsó része és a kerekei citromsárgák. Fönn, a keskeny bak mellett kicsiny olajlámpák égtek, világuk elszéledt a lovak hátán. Az állatok teste gőzölgött a hidegben.

Az ór fölemelte kézilámpáját. A fény nyers érintésétől szinte összerezte a kocsiablak, és hirtelen elmerült. Üresen maradt keretébe egy erőteljes, ősz fej toródott. Két mozdulatlan, nyugodt szem nézett a sorompóór szeme közé. Az ember meghátrált. Válla alázatosan görbült előre.

- Az Ulwing-kocsi!... - Félrehúzta a sorompót. A két faköpönyeg alatt fegyverrel tisztelgett a városi polgárórség.

- Mehet...

Ferde palánkok, üres telkek fölött botorkált a kocsilámpák fénye. Egy elhagyatott, nagy piac. Egy templom fala. A görbe utcák mentén világtalan házak ültek a gödrök között. Lezárt szemmel ültek és hallgattak a sötétben. Odébb magasabbak lettek a házak. Ember nem járt sehol. Csak a Grassalkovich herceg palotája mellett gázolt

egy éjjeliőr a hóban. Kezében rúdra akasztott vaslámpát himbált. Alabárdjának árnyéka mint valami ágaskodó fekete állat mozgott feje fölött a falon.

A városháza tornyáról elkopott, távoli hang kiáltott bele a csendes, nagy éjszakába:

- Dicsértessék az Úr Jézus!... - odafenn a magasban a tűzőr jelezte, hogy ébren van.

Megint elhallgatott a város. A hó nyugalmasan hullott az ormos, vén tetők között; és a kiugró ereszek alatt, mint az összeesküvők, ferdén, gyanakodva jöttek elő az utcák minden oldalról. Ahol egybesereglettek, zegzugos tér lett belőlük. A tér közepén a Szervita-kút kávjáról fagyosan csurgott a víz, mintha valakinek a hangja lassan, akadozva imádkozna a templom előtt a sötétben.

A sarokházon vaskampórol magányos lámpa lógott bele az utcába. Lánca csendesen csikorgott, valahányszor a szél meglóbálta, és a fénye úgy összezsugorodott a falon, hogy egy gyereknek a markában is elért volna. Az Újvásár piac közepén még egy árva lámpa. Füstös világa fönnakadt a sűrű havazásban; nem tudott leesni a földre.

Ulwing Kristóf beletámasztotta állát hatgalléros köpönyegébe. A naptárban ma holdtölte van. Ilyenkor a magisztrátus megtakarítja a lámpaolajat, arról pedig ki tehet, hogy az ég nem igazodik a kalendáriumhoz, és sötétben hagyja a várost. Békés polgárembernek ilyen órában úgysis otthon a helye.

Két lámpa... És még ez is hiábavaló.

Pest, az öreg kis polgárváros már aludt, és Ulwing Kristófnak valahogy úgy rémlett, mintha ez máskor is, nappal is így lenne, mintha egyedül ő virrasztana ebben a városban.

Fölemelte fejét: már a Leopold-külvárosban jártak. Az apró, rázós kövezet megszűnt. A gödrök lágyak és mélyek lettek a kerekek alatt. A Duna felől szél kapott a lovak sörényébe.

Egyszerre szép, szabad zúgással telt meg a csend. Az alvó partok között, a mély sötétben, mint a láthatatlan élet ment és ismételte meg magát a nagy folyó.

Túl rajta fehéren sereglettek össze a budai hegyek. A pesti oldalon sík térség húzódott a víz és a város között. A fehér mezőben magányosan állt Ulwing Kristóf háza. Már vagy harminc esztendő óta hívták új háznak a városban. Esemény volt, mikor épült. Vasárnaponként kirándultak hozzá a belvárosi polgárok. Nézegették, tanácskoztak, és a fejüket rázták. Sehogy sem bírták megérteni, miért állítja Ulwing építőmester oda, a futóhomokba a házát, mikor annyi fundus akad még a belvárosi szép, szűk utcákban. De ő ment a maga útján, és csak még annál jobban szerette a házát. Az ő gondolatából, az ő munkájából, az ő téglájából lett: az övé volt egészen. Pedig valamikor...

Mialatt Ulwing Kristóf öntudatlanul hallgatta a Duna zúgását, lelkében közel jött és beszélni kezdett az, ami messze és néma volt. A régi Ulwingokra gondolt, akik a nagy, sötét, német erdőkben éltek. Favágók voltak, és a Duna hívta őket, és ők mentek lefelé a partján. Egy kicsiny német városban polgárjogot nyertek. Ácsmesterek és kovácsok lettek. Tölgyfával és vassal dolgoztak, egyszerű, tiszta anyaggal, és hasonlóak lettek hozzá. Becsületes, erős emberek váltak belőlük. Aztán akadt közöttük egy, aki Magyarországra vándorolt, Pozsonyban telepedett meg, és az ötvösművesek céhébe szegődött. Zománcos arannyal és elefántcsonttal dolgozott. A keze könnyebb lett, a szeme finomabb, mint a régieké. Már művész volt... Ulwing Kristóf rá gondolt: az édesatyjára. Ketten maradtak utána, ő meg Sebastían testvére. És mikor üressé lett a szülői ház, valami őket is hívni kezdte éppúgy, mint azokat, akik előttük éltek. Elindultak Pozsonyból a Duna partján. Jöttek lefelé, szegényen, árván.

Azóta sok év múlt el. Sok minden megváltozott.

Ulwing Kristóf elővette burnótszelencéjét. Az atyja munkája volt, és az ő egyedüli öröksége. Két ujjával gyöngéden rákoppantott. Mialatt visszasüllyesztette a zsebébe, az ablakhoz hajolt.

Már tisztán látszott a ház: a meredek kettős tető, az emeletes, zömök homlokzat, az apró kockákra osztott ablakok és a sárga falban a nyomott tölgykapu, melynek félkörívét, mint őszbe csavarodó kőszemöldök, hajlított párkány követte. A párkány végén két urna állt, és két oszlopember lenn a kapu mellett. Minden mélyedés, minden kiugrás puha és fehér volt a házon.

Odabenn észrevették a kocsit. Az emeleti ablakok sebesen, egymásután kivilágosodtak és elsötétültek. Valaki gyertyával futott végig a szobákon. A nagy tölgykapu föltárult. A kerekek zökkentek, az utazólada a kocsi farához ütődött, és az oszlopemberek hirtelen benéztek a kocsiba. A patkók és kerekek zaja mint a mennydörgés visszhangzott a kapuboltozat alatt.

A szolga leeresztette a kocsihágcsót.

Fenn, a lépcső torkolatánál egy fiatal férfi állt. Magasra emelve gyertyát tartott a kezében. A világosság egyenesen ömlött le sűrű, szőke hajára. Az arca árnyékban volt.

- Jó estét, János Hubert! - kiáltotta Ulwing Kristóf a fiának. Hangja mélyen, röviden csengett, mint mikor kalapácsot ejtenek az acélra. - Hogy vannak a gyerekek? - sebesen hátrafordult. Mozdulatától meglebbent válla fölött a dohányszínű kabát sok gallérja.

- Flórián! Hívd ide Fügert. Hamar!

A szolga jóindulatú, széles képe előbújta a homályból.

- A könyvelő úr sokáig várt...

Ulwing összeráncolta a homlokát.

- Hát mindenki alszik ebben a városban?

- Dehogyan alszom, dehogyan alszom - és Fügér Ágoston már sebesen jött felfelé a lépcsőn. Állandóan sietett. A lélegzete rövid volt, kopasz kis fejét ferdén tartotta, mintha mindig hallgatóznék.

Ulwing Kristóf a vállára ütött.

- Sajnálom, Fügér. Nekem addig tart a nap, amíg dolgom van.

János Hubert eléjük jött. Palackzöld kabátot viselt. Melénye és nankingpantallója szalmasárga volt. Túlzottan magas inggallérjára kifogástalanul simult a kétszeresen köréje csavart atlasznyakkendő. Tiszteletteljesen lehajolt, és megcsókolta az atya kezét. Hasonlított hozzá, bár alakra kisebb volt, a szeme világosabb, az arca puhább.

Mögöttük egy szoknya súrlódott a sötét folyosó négy-szögletes kőlapjain.

Ulwing Kristóf hátra sem nézett.

- Jó estét, mamzel.¹ Nem vagyok éhes. - Kabátját egy székre dobta, és bement a szobájába.

Tini mamzel feszült, hosszú arca, a fülére lapuló fekete hajpárnák közül, családottan tekintett az építőmester után. Hát megint hiába várta vacsorával! Arra gondolt, hogy tulajdonképpen nincs szokva ilyen bánásmódhoz, mert az ő anyja mindig nemesi családoknál szolgált. De hát persze ezek az Ulwingok... Kulcsos kosárcáját egyik karjáról a másikra lódtotta, és haragosan vitorlázott vissza a folyosó sötétjébe.

Ulwing Kristóf szobája boltíves, alacsony szoba volt. Két barlangos ablakán megkopott mullfüggöny fehérlett. A kezek asztalon gyertya égett, faggyúból volt, de ezüsttartóban állt. Világa lassan tántorgott körben a zömök karszékek csíkozott, fénylő vászonhuzatán.

- Üljön le, Füger. Te is - mondta Ulwing a fiának, de ő maga azért állva maradt.

- A Palatinus úr rám bízta a kastély restaurálását. Az erdőre is megkötöttem az alcut.

Fölvett egy levelet a sokfiókos íróasztalról. Keze ingadozás nélkül, kíméletlenül markolt meg mindent, amire szüksége volt. Közben rövid, határozott utasításokat adott a könyvelőnek:

- Reggel azonnal hozza fel a tervrajzokat. Az ácsokat állítsa munkába. A tutajokat is szét kell verni a Dunán.

1: mademoiselle - kisasszony (fr.) (a szerk. megj.)

Füger sietve irkált sárga fedelű jegyzőkönyvébe. Mindig magánál hordta, még ha misére ment is, kilátszott a zsebéből.

János Hubert kényelmetlenül ült a dudorosan párnázott karosszékben. Tekintete üresen kerengett a szobában. A divány fölött Fischer von Erlach és Mansard építőművészek arcképe függött. Finom, régi kis metszetek. Ismerte ezt a két arcot, de nem érdekelték őt. A zöld papírkárpit mintáját kezdte nézni. Keskeny csíkok, zöld koszorúk. Mindegyiket külön-külön megnézte. Közben egészen elálmosodott. Többször egymásután kihúzta a nagy fejű gombostűt, mely a bútorvédő horgolást a karosszékhez tűzte, és pontosan megint visszaszúrta a helyére. Szerette volna lehunyni a szemét, de az atyja minduntalan feléje nézett. Ha szóltak hozzá, hirtelenében nem tudta, mit feleljen. Ilyenkor ráeszmélt, milyen régen nem figyel oda. Erőltetni kezdte magát, és összeráncolta a homlokát, hogy úgy lássék, mintha nagyon törné a fejét. Aztán köhögött, pedig ásítani akart volna.

Füger még mindig jegyzett. Csak akkor szólalt meg, mikor az építőmester elhallgatott:

- Münster úr itt járt nálunk. A hitelezői csődbe kergetik... Ulwing Kristóf tekintete merev lett.
- Hát ezt miért nem mondta előbb?
- Füger felvonta a fél vállát.
- Hiszen eddig nem jutottam szóhoz...

Az építőmester mozdulatlanul állt a szoba közepén. Szeme összehúzódott, mintha nagy távolságba nézne.

Münster Márton György, a hatalmas vállalkozó, a tudományos, diplomás építész, tönkrement. Az utolsó vetélytárs, a nagy ellenség, aki annyiszor állta el az útját, nem számít többé. Ulwing Kristófnak megaláztatások, lihegő, kemény küzdelmek jutottak eszébe, és az a sok ember, akinek tönkre kellett mennie, hogy eléjük kerülhessen. Legyőzte őket. Most már igazán legelöl van.

Nagy tenyerével elégedetten fordított egyet a szép fehér hatoson, mely ősz hajából csavarodott a halántékán.

Füger figyelmesen nézte őt. A gyertyafény ebben a pillanatban megvilágította a csontos, borotvált arcot, melyet a téli szél vörösre cserzett. A haja és a szemöldöke fehérebbnek, a szeme kékebbnek látszott, mint különben. Kissé ferde álla keményen illeszkedett a kihajló, fehér gallérba, és sajtóságosan macacs kifejezést adott neki.

„Ez az ember nem öregszik”, gondolta a kis könyvelő, és várt, amíg kérdezik.

- Münster úrnak háromszázezer rénes forintja veszett oda. Ezt már nem bírta.

Ulwing Kristóf bólintott. Közben számolt hidegen, szájalom nélkül.

- Látnom kell a Münster cég könyveit és a mérlegét. - Mialatt beszélt, arra gondolt, hogy most már elég gazdag ahhoz, hogy szíve is legyen. A szív nagy súly, akadályozza az embert a mozgásban. Amíg fölfelé ment, félre kellett tennie. Elmúlt ez is. Felért a tetőre.

- Segíteni fogok Münster Márton Györgyön - mondta csendesen -, talpra állítom, de úgy, hogy ezentúl mellettem álljon.

Füger a pápaszeme üvege alatt sebesen, meghatottan pislogott, mintha szempilláival tapsolna a főnökének.

Ulwing Kristóf ezzel elintézte a dolgot. Lekoppantotta a gyertya kanócát. A fiához fordult:

- Voltál a városházán?

János Hubertra úgy hatott az atyja hangja, mintha annak a hangnak marka lett volna, mely megrázta a vállát.

- Atyámuram nem fáradt? - mint végső védelem tódult ez a kérdés a szájába. Hátha megszabadul, és holnapra marad az egész. De az atyja feleletre sem méltatta.

- Beszéltél?

- Igen...

János Hubert hangja lágy volt, és habozó. Mindig úgy ejtette ki a szavakat, hogy utóbb könnyű legyen őket visszavonni.

- Elmondtam, amit atyámuram rám bízott, de azt hiszem, nem volt érdemes...

- Azt hiszed? - Pillanatra ravasz fény csillant meg Ulwing Kristóf szemében, aztán fölényesen mosolygott: - Igaz. A magunkfajtának tennie kell... Gondolkozni is szabad, de csak akkor, ha nagy úrral mondatja ki az ember, amit gondol. Mégis azt akarom, hogy beszélj. Majd urat csinálók be-lőled, hogy meg is hallgassanak.

Füger bólintott. János Hubert panaszkodni kezdett.

- Mikor azt javasoltam, hogy sorfákat ültessünk a városban, valamelyik választott polgár megkérdezte, hogy kertész lettem-e? Az utcák világítására azt mondták, hogy a részeg emberek a házak falában is megfogódzhatnak. Egyébre úgysem kell a lámpa.

- Majd lesz ez másként is! - Az építőmester hangja meleg volt a nagy, erős bízástól.

A fiatal Ulwing színtelenül folytatta:

- Az új téglavetőnket is bejelentettem, meg hogy ezentúl közvetítő nélkül, kicsiben is adunk téglát a külvárosi népnek. Ez sem tetszett. A magisztrátus urai összesúgtak.

- Mit mondtak? - kérdezte Ulwing Kristóf hidegen.

János Hubert a földre nézett.

- Hát azt, hogy a nagy ács mindig a mások nyomorúságából csinál magának aranyat. A nagy ács! Így hívják atyámuramat maguk között. Pedig tavaly díszpolgárnak választották...

Ulwing kicsinylően legyintett.

- Ami tisztességet a városházán kaptam, az nem számít. Azért akasztották rám, hogy a súlyától ne tudjak mozogni, és ők alhassanak békén.

- És lophassanak békén - mondta Füger, mialatt kezével furcsa, ívelt mozdulatot tett a zsebe felé.

- Ne bántsa őket - dörögte az építőmester -, van ott sok becsületes ember.

A könyvelő előrenyújtotta a nyakát, mintha feszülten hallgatódzna, aztán ünnepélyesen meghajolt, és kiment a szobából.

Ulwing Kristóf, mikor egyedül maradt a fiával, hirtelen feléje fordult.

- Mit mondtál még a városházán?

János Hubert csodálkozó, szelíd szemét az atyjára emelte:

- Hiszen egyebet nem bízott rám...

- De hát valamit mégiscsak kellett mondanod! Valamit, ami magadtól jutott az eszedbe.

Csend lett.

A fiatal Ulwing úgy érezte, hogy szörnyű igazságtalanság történik vele. Hiszen az atya felelős mindenért! Ő csinált belőle embert. És most nincs megelegedve azzal, amit csinált... Egy pillanat alatt, mintegy villanásként, eszébe jutott minden. A gyerekkora, a technikus-rajziskola évei, sok félnék vergődés, szótlán keserűség, gyáva megalkuvás. És azok az idők, mikor még akarni akart. Az atya megtiltotta. Mikor szeretni és választani akart, és az atya más választott. Egy szegény varróleány nem kellett Ulwing építómesternek. Jörg Ulrich leánya kellett neki. Az jó volt. Az gazdag volt. Rövid ideig tartott. Jörg Krisztina meghalt. De még ekkor sem gondolhatott új asszonyra, új életre. A „gyerekek”, mondta az atya, és ő belenyugodott, mert Ulwing Kristóf volt az erősebb, és hangosabban tudta mondani, hogy neki van igaza.

Szokatlan dac szállt a fejébe. Egy pillanatra vádolóan egyenesedett ki. Az álla kissé elferdült. Az öregember önmagát látta benne. Feszülten nézte őt, mintha a tekintetével akarná tartóztatni fia szemében azt a makacs erőt, amelyről nem tudta, miért nem volt ott mindig, és miért volt ott most.

De János Hubert tekintetében lassan megint kialudt minden ellenállás. Ulwing Kristóf lehorgasztotta a fejét.

- Eredj! - mondta kíméletlenül. - Most már igazán fáradt vagyok. - Ebben a percben olyan volt, mint egy fáradt öreg favágó. A szeme félig becsukódott, nagy, csontos keze súlyosan csüngött ki a kabátja ujjából.

Kinn a folyosón egy ajtó zárult, halk, szaggatott nyikorgással. Ulwing építómester jobb szerette volna, ha becsapják. De az ő fia ilyen óvatosan tett be minden ajtót. Az

ő fia, aki más volt, mint ahogy szerette volna. Hogy miért, arra nem tudott felelni. „Mi lesz, ha majd nem állok mellette?” Összerezcent. Olyan elhasználatlan volt benne az élet, hogy a halál fogalma mindig idegenül és ellenségesen hatott rá. „Mi lesz?” Már elhalkult a kérdés, már nem gondolt vele. A szomszéd szoba irányába nézett... Az unokái! Ők majd folytatják, amit a nagy ács elkezdett. Ők erős emberek lesznek.

Kinyitotta az ajtót. Átment az ebédlőn. Kenyér és alma-szag érzett a sötétben. Aztán még egy szoba. Aztán a gyerekszoba következett.

A levegő langyos volt. A háromfiókos szekrényen mécses égett. Tini leányasszony ültében elaludt mellette, kopott imádságoskönyvével a térdén. Éjjeli fejkötőjének az árnyéka mint sötét meszelő szállt és emelkedett a falon. A fehér cserépkályha barlangos üregében, kék üvegkancsóban víz melegedett. A rácsos ágyacskák felől apró gyereklélegzés hallatszott.

Ulwing óvatosan hajolt az egyik ágy fölé. Ott aludt a fiú. Kicsiny teste összehúzódott a takaró alatt, mintha álmában valami elől bújnék, ami az éjszakával jött, és körülállta az ágyát.

Az öregember lehajolt, megcsókolta a homlokát. A fiú felnyögött, egy pillanatig rémülten meredt a levegőbe, aztán remegve bújt a párnájába.

Tini mamzel fölébredt, de nem mert megmozdulni. Az építőmester úr olyan alázatosan állt a gyerek előtt, hogy fizetett személynek nem illett ilyesmit látnia. Elfordította a fejét, és így hallgatta a gazdája hangját.

- Hiszen nem akartam. No, ne félj, kis Kristóf. Én vagyok. A gyermek már aludt.

Ulwing építőmester a másik ágyhoz lépett. Megcsókolta Annát is. A kisleány nem ijedt föl. Szőke haja mint szét-szóródott ezüst mozdult feje körül a párnán. Apró karját a nagytyja nyaka köré fonta, és visszaadta a csókját.

Mikor Ulwing Kristóf lábujjhegyen kiment a szobából, Tinni leányasszony utánanézett. Arra gondolt, hogy mégiscsak jó emberek ezek az Ulwingok.